

Datum van inontvangstneming : 19/11/2024

Zaak C-654/24 [Bariello] ⁱ

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

8 oktober 2024

Verwijzende rechter:

Tribunale ordinario di Ravenna (Italië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

8 oktober 2024

Verzoekende partij:

M.M.

Verwerende partij:

Ministero dell'Istruzione e del Merito

TRIBUNALE ORDINARIO di RAVENNA

(rechter in eerste aanleg Ravenna, Italië)

CIVIELE KAMER

AFDELING ARBEIDSZAKEN

De arbeidsrechter [OMISSIS],

BESLISSING TOT VERWIJZING NAAR HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE VOOR EEN PREJUDICIËLE VRAAG OVER DE UITLEGGING VAN HET UNIERECHT (artikel 19 VEU en artikel 267 VWEU)

betreffende:

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

- uitlegging van clause 4, punt 1, van de op 18 maart 1999 gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, die is opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG van de Raad van 28 juni 1999 betreffende de door het EVV, de Unice en het CEEP gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, ook in verband met de beschikking van het Hof van 18 mei 202[2] in zaak C-450/21.

Toepasselijke bepalingen van Unierecht

De op 18 maart 1999 gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, die is opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG van de Raad van 28 juni 1999 betreffende de door het EVV, de Unice en het CEEP gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd (PB 1999, L 175, blz. 43).

De relevante bepalingen:

Volgens artikel 1 van richtlijn 1999/70 is deze richtlijn gericht op „de uitvoering van de [...] door de algemene brancheoverkoepelende organisaties (EVV, Unice, CEEP) gesloten raamovereenkomst [...]”.

Clause 2 van de raamovereenkomst draagt het opschrift „Werkings sfeer” en bepaalt in lid 1: „Deze overeenkomst is van toepassing op werknemers met een contract voor bepaalde tijd die werken uit hoofde van een arbeidsovereenkomst of een arbeidsverhouding, als omschreven bij wet, collectieve overeenkomsten of gebruiken in iedere lidstaat.”

Clause 3 van de raamovereenkomst draagt het opschrift „Definities” en luidt als volgt: „In deze overeenkomst wordt verstaan onder:

1. ‚werknemer met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd’: iemand met een rechtstreeks tussen een werkgever en een werknemer aangegane arbeidsovereenkomst of arbeidsverhouding voor bepaalde tijd waarvan het einde wordt bepaald door objectieve voorwaarden zoals het bereiken van een bepaald tijdstip, het voltooien van een bepaalde taak of het intreden van een bepaalde gebeurtenis;

2. ‚vergelijkbare werknemer in vaste dienst’: een werknemer met een arbeidsovereenkomst of arbeidsverhouding voor onbepaalde tijd, in dezelfde vestiging, die hetzelfde of soortgelijk werk verricht of dezelfde of een soortgelijke functie uitoefent, waarbij rekening wordt gehouden met kwalificaties/bekwaamheden. Indien in dezelfde vestiging geen vergelijkbare werknemer in vaste dienst werkzaam is, wordt de vergelijking gemaakt op basis van de geldende collectieve overeenkomst of, bij ontstentenis van een geldende collectieve overeenkomst, overeenkomstig de wetgeving, de nationale collectieve overeenkomsten of gebruiken.”

Clausule 4 van de raamovereenkomst, met het opschrift „Non-discriminatiebeginsel”, bepaalt in punt 1: „Met betrekking tot de arbeidsvoorwaarden worden werknemers met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd louter op grond van het feit dat zij voor bepaalde tijd werken, niet minder gunstig behandeld dan vergelijkbare werknemers in vaste dienst, tenzij het verschil in behandeling om objectieve redenen gerechtvaardigd is.”

Artikel 47, eerste alinea, Handvest van de grondrechten van de Europese Unie:

„Eenieder wiens door het recht van de Unie gewaarborgde rechten en vrijheden zijn geschonden, heeft recht op een doeltreffende voorziening in rechte, met inachtneming van de in dit artikel gestelde voorwaarden.”

Toepasselijke bepalingen van Italiaans recht

Artikel 1 van legge n. 107 - Riforma del sistema nazionale di istruzione e formazione e delega per il riordino delle disposizioni legislative vigenti (wet nr. 107 betreffende de hervorming van het nationaal onderwijs- en opleidingsstelsel en delegatie voor de herschikking van de geldende wettelijke bepalingen) van 13 juli 2015 (GURI nr. 162 van 15 juli 2015) waarvan de leden 121 tot en met 124 luiden als volgt:

„121. Ter ondersteuning van de permanente scholing van docenten en ter bevordering van hun beroepsvaardigheden wordt de elektronische kaart voor de bijscholing en opleiding van docenten met een vaste aanstelling bij alle soorten onderwijsinstellingen ingevoerd, met inachtneming van het in lid 123 genoemde uitgavenplafond. De kaart met een nominale waarde van 500 EUR per schooljaar kan worden gebruikt voor de aanschaf van boeken en leerboeken, ook in digitale vorm, en publicaties en tijdschriften die nuttig zijn om zich bij te scholen, voor de aankoop van hard- en software, voor de inschrijving voor bijscholingen en cursussen ter beoordeling van de beroepsvaardigheden die worden uitgevoerd door organisaties die bij het [ministerie] zijn geaccrediteerd, bachelor- of masteropleidingen – gespecialiseerd of van één cyclus – in verband met het beroepsprofiel, of postuniversitaire opleidingen of universitaire masteropleidingen in verband met het beroepsprofiel, om theatervoorstellingen en filmvertoningen bij te wonen, om toegang te hebben tot musea, tentoonstellingen, culturele manifestaties, live-uitvoeringen, en voor initiatieven die stroken met de activiteiten die in het kader van het driejarige opleidingsplan voor scholen en het nationale opleidingsplan als bedoeld in lid 124 zijn vastgesteld. Het bedrag op de kaart vormt geen aanvullend salaris of belastbaar inkomen.

122. Bij besluit van de Presidente del Consiglio di ministri (voorzitter van de ministerraad), in overleg met de Ministro dell’istruzione, dell’università e della ricerca (minister van Onderwijs, Universiteiten en Onderzoek) en de Ministro dell’economia e delle finanze (minister van Economie en Financiën), dat moet worden vastgesteld binnen zestig dagen na de datum van inwerkingtreding van deze wet, worden de criteria en de procedures vastgesteld voor de toewijzing en

het gebruik van de in lid 121 bedoelde kaart, het toe te wijzen bedrag, binnen de grenzen van de in lid 123 genoemde beschikbare middelen, rekening houdend met het openbaar systeem voor de digitale identiteit, alsmede de procedures voor de verlening van de aan die kaart verbonden faciliteiten en voordelen.

123. Voor de in lid 121 genoemde doeleinden is een uitgave goedgekeurd van 381,137 miljoen EUR per jaar vanaf het jaar 2015.

124. Als onderdeel van de verplichtingen in verband met de onderwijstaak is de bijscholing van docenten in vaste dienst verplicht, permanent en structureel. De opleidingsactiviteiten worden vastgesteld door de afzonderlijke onderwijsinstellingen in overeenstemming met het driejarenplan voor het onderwijsaanbod en met de resultaten van de verbeteringsprogramma's van de onderwijsinstellingen, bedoeld in de regeling waarnaar wordt verwezen in decreto del Presidente della Repubblica n. 80 (presidentieel besluit nr. 80) van 28 maart 2013, op basis van de nationale prioriteiten genoemd in het nationale opleidingsplan, dat elke drie jaar wordt vastgesteld bij besluit van de Ministro dell'istruzione, dell'università e della ricerca, na raadpleging van de vakbondsorganisaties die de beroepsgroep vertegenwoordigen.”

MOTIVERING

1. Verzoekster, M.M., is in de schooljaren 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023 en 2023/2024 in dienst geweest van het Ministero dell'Istruzione e del Merito (ministerie van Onderwijs en Verdienste; hierna: „MIM”) als docent met een overeenkomst voor bepaalde tijd (of met een onzeker dienstverband).
2. Zij klaagt dat zij geen gebruik heeft kunnen maken van de zogeheten docentenkaart of docentenbonus, en verzoekt in de onderhavige zaak om het MIM te veroordelen tot betaling van het bedrag daarvan (1) primair, door middel van een docentenkaart (dit betreft in wezen vouchers waarmee goederen of diensten kunnen worden aangeschaft), en (2) subsidiair, door het geldbedrag uit te betalen. In beide gevallen gaat het om een totaalbedrag van 2 000,00 EUR (500,00 EUR per jaar).
3. Er zij op gewezen dat verzoekster – die op het tijdstip waarop de vordering werd ingesteld (5 april 2024) een arbeidsverhouding had met het MIM die op 30 juni 2024 afliep – thans (dat wil zeggen, na afloop van deze laatste overeenkomst) geen onderwijsopdrachten voor onbepaalde of bepaalde tijd heeft, en evenmin is ingeschreven op de ranglijsten waaruit instellingen namen van kandidaatdocenten halen om overeenkomsten voor bepaalde tijd te sluiten. Verzoekster kan bijgevolg worden aangemerkt als een persoon die „niet langer deel uitmaakt van het onderwijssysteem”.

4. Volgens het nationale recht is de docentenkaart of docentenbonus een financieel voordeel dat op grond van artikel 1, lid 121, van wet nr. 107/2015 alleen wordt toegekend aan docenten met een overeenkomst voor onbepaalde tijd.
5. Die normatieve keuze (docenten voor bepaalde tijd uitsluiten van dit voordeel) is in strijd met het Unierecht gebleken (beschikking van het Hof van 18 mei 202[2] in zaak C-450/21: „*Clausule 4, lid 1, van de op 18 maart 1999 gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, die is opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG van de Raad van 28 juni 1999 betreffende de door het EVV, de Unice en het CEEP gesloten raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, moet aldus worden uitgelegd dat zij zich verzet tegen een nationale regeling waarbij alleen aan vast onderwijzend personeel van het ministerie van Onderwijs, en niet aan tijdelijk onderwijzend personeel van dat ministerie, een financieel voordeel van 500 EUR per jaar ter ondersteuning van de permanente scholing van docenten en ter verbetering van hun beroepsvaardigheden wordt toegekend in de vorm van een elektronische kaart die kan worden gebruikt voor de aanschaf van boeken en leerboeken, ook in digitale vorm, en publicaties en tijdschriften die nuttig zijn om zich bij te scholen, voor de aankoop van hard- en software, voor de inschrijving voor bijscholingen en cursussen ter beoordeling van de beroepsvaardigheden, bachelor- of masteropleidingen – gespecialiseerd of van één cyclus – in verband met het beroepsprofiel, of postuniversitaire opleidingen of universitaire masteropleidingen in verband met het beroepsprofiel, om theatervoorstellingen en filmvertoningen bij te wonen, om toegang te hebben tot musea, tentoonstellingen, culturele manifestaties, live-uitvoeringen en tot andere opleidingsactiviteiten, alsmede voor de aankoop van connectiviteitsdiensten om te voldoen aan de verplichting om beroepsactiviteiten op afstand te verrichten.*”)
6. Aangezien het Hof reeds uitspraak heeft gedaan over deze regeling, worden hier geen reeds aan het Hof bekende concepten herhaald. In de onderhavige zaak wordt er uitsluitend op gewezen dat de docentenkaart volgens de beschrijving in de nationale regeling [decreto del Presidente del Consiglio dei Ministri (besluit van de voorzitter van de ministerraad) van 28 november 2016] het recht geeft om een breed scala aan goederen en diensten aan te schaffen (boeken, kaarten voor bioscoopbezoek en voorstellingen, software, hardware, cursussen, enz.). De kaart bestaat in een webapplicatie, door middel van een systeem waarop, door zich toegang te verschaffen tot internet via een speciaal digitaal platform, zowel docenten als handelaren – dat wil zeggen, verkopers van goederen of leveranciers van diensten – worden ingeschreven. Dat systeem genereert een code of voucher voor de docent voor de door hem gekozen goederen of diensten, die de handelaar uitsluitend kan aanvaarden voor producten die overeenstemmen met de voorschriften. Na de aankoop krijgt de handelaar een recht om het overeenkomstige bedrag van het MIM terug te vorderen.

7. In deze context moet erop worden gewezen dat de Italiaanse Corte di cassazione (hoogste rechter in burgerlijke en strafzaken, Italië) (cassatierechter die bevoegd is tot vaststelling van rechtsbeginselen) juist na het voornoemde arrest van het Hof bij beschikking nr. 29961/2023, waarin een aantal specifieke situaties zijn onderzocht betreffende zaken op het gebied van de docentenkaart, het recht op de betrokken bonus van docenten met een overeenkomst voor bepaalde tijd, zoals dat resulteerde uit de beschikking van het Hof van 18 mei 202[2], in meerdere opzichten heeft beperkt (de Tribunale di Lecce (rechter in eerste aanleg Lecce, Italië) naast het onderhavige verzoek eveneens een verzoek om een prejudiciële beslissing ingediend over korte en incidentele vervangingen, en wel op 16 april 2024, zaak C-268/24).
8. Die verplichting heeft de Corte di cassazione om te beginnen terecht gekwalificeerd als een geldelijke verplichting, dat wil zeggen, betreffende de betaling van een geldsom [*„De transactie heeft in wezen tot gevolg dat het benodigde bedrag voor de aankoop die de docent bij de handelaar doet rechtens aan die docent ter beschikking wordt gesteld, en heeft bijgevolg tot doel om – zij het door middel van een complex uitvoerings- en financieringsmechanisme – een bedrag te verkrijgen dat de derde (het ministerie of diens plaatsvervanger) ter beschikking stelt in het belang van de docent/koper”*: blz. 31], met het logische gevolg dat de schuldeiser door vertraging bij de betaling van het betreffende bedrag automatisch schade lijdt – schade die de rechter eveneens automatisch moet vergoeden (waarbij dus bijkomende kosten verschuldigd zijn: *„[...] vermeerderd met rente of inflatiecorrectie [...]”*: blz. 42).
9. **De Corte di cassazione heeft evenwel geoordeeld dat alleen personen die nog „deel uitmaken” van het onderwijssysteem recht hebben op de docentenbonus** (*„indien een dergelijke docent, na het jaar waarin het recht op de kaart is ontstaan, uit de ranglijsten wordt geschrapt, vervalt daarmee het recht op nakoming wegens verlating van het onderwijssysteem”*: blz. 36; *„degenen die niet langer deel uitmaken van het onderwijssysteem kunnen uitsluitend schadevergoeding vorderen”*: blz. 38). Dat is bij verzoekster, zoals gezegd, niet langer het geval, met als gevolg dat haar recht op nakoming van de betrokken prestatie is vervallen.
10. **De Corte di cassazione heeft vervolgens geoordeeld dat de hoedanigheid van persoon die deel uitmaakt van het onderwijssysteem moet bestaan op het tijdstip waarop het besluit wordt vastgesteld** (*„Hoewel verzoeker thans in vaste dienst is en hij met de primaire vordering tot nakoming bijgevolg recht zou hebben op specifieke nakoming, valt evenwel niet te zeggen wat zijn situatie zal zijn wanneer ten gronde uitspraak wordt gedaan, aangezien hij dan mogelijk niet langer in vaste dienst is”*; blz. 38: *„op het tijdstip van de rechterlijke uitspraak over hun recht moeten zij deel uitmaken van het onderwijssysteem omdat zij zijn ingeschreven op de ranglijsten voor vervangingen, als vervanger zijn aangesteld of in vaste dienst zijn*

genomen”: blz. 42), en dat die hoedanigheid tijdens het geding – en dus in het tijdsbestek dat nodig is om tot een beslissing te komen –, „verloren kan gaan”, en wel met terugwerkende kracht (dat wil zeggen dat dat geen invloed heeft op de toekomstige prestaties, maar op de prestaties die verschuldigd waren voordat die hoedanigheid verloren ging): zoals gezien maakt verzoekster, die op het tijdstip van de vordering docent was, thans „geen deel uit” van het onderwijssysteem.

11. **De Corte di cassazione heeft daarom geoordeeld** – in het geval dat de betrokkene de hoedanigheid van persoon die „deel uitmaakt” van het onderwijssysteem nooit heeft gehad of tijdens het geding heeft verloren – **dat de geldelijke verplichting met betrekking tot de docentenkaart met terugwerkende kracht teniet gaat, in die zin dat indien de voormalige docent het onderwijssysteem, ook tijdens het geding, heeft verlaten, hij niet langer recht heeft op de betrokken bonus** (met betrekking tot de jaren waarin hij docent was) **en de betreffende vordering ten gronde definitief moet worden afgewezen.**
12. De Corte di cassazione heeft geoordeeld dat de voormalige docent **in plaats van de betrokken bonus** recht kan hebben op een geldbedrag als **schadevergoeding**, maar heeft daaraan een reeks beperkingen en voorwaarden gesteld die de voormalig docent lijken te discrimineren ten opzichte van docenten in vaste dienst, de nuttige werking van het Unierecht niet garanderen en afbreuk kunnen doen aan het recht op een doeltreffende voorziening in rechte van de voormalige docent met een overeenkomst voor bepaalde tijd.
13. De Corte di cassazione heeft namelijk als volgt geoordeeld: *„18.1 In dit verband manifesteert zich een nadeel met meerdere facetten, ook al gaat het om een laag bedrag. In dat geval is er namelijk sprake van een geheel van mogelijke uitgaven (opleidingskosten die zelfstandig zijn betaald met de aankoop van goederen of diensten voor dit doel), van mogelijk verlies van opleidingskansen en mogelijke morele schade aan de professionaliteit, behoudens andere nadelen. Volgens de algemene beginselen moet het nadeel door de verzoeker worden aangevoerd, voor zover, naast de mogelijkheid om het nadeel op basis van vermoedens te bewijzen, de vergoeding door de feitenrechter naar billijkheid kan worden vastgesteld op het bedrag dat passend wordt geacht voor de concrete situatie, rekening gehouden met de omstandigheden van de zaak (bijvoorbeeld hoe lang de betrokkene deel heeft uitgemaakt van het onderwijssysteem, waarvan de toekenning afhangt, of andere relevante gegevens) en ten belope van ten hoogste de waarde van de kaart waarop hij recht zou hebben, onverminderd, wat dat specifieke punt betreft, bewijs van eventuele concrete grotere schade”* (blz. 38).
14. Met deze samenvattingen schets de Corte di cassazione een situatie van de voormalige docent die slechter is dan die van de docent, aangezien hem een aantal aanvullende voorwaarden worden opgelegd:

- a. **om te beginnen moet een specifieke vordering tot schadevergoeding worden ingediend** (wat een andere vordering is dan die tot nakoming);
 - b. **naast louter het verlies van 500,00 EUR per jaar geldt een stelplicht**: in het beroep moet de betrokkene – misschien zelfs jaren na de onrechtmatigheid te hebben ondergaan – aanvoeren dat hij bepaalde opleidingskosten in het verleden zelf heeft betaald of die kosten juist niet heeft kunnen betalen en een opleidingskans heeft gemist;
 - c. **het is mogelijk beroep te doen op bewijsvermoedens**: die mogelijkheid betekent dat de schade niet altijd en per definitie wordt verondersteld te bestaan (de schade wordt dus niet inherent aan de zaak geacht); bovendien komt het bewijs van de schade altijd na de stelplicht omtrent de geleden schade, zodat de betrokkene niet toekomt aan het bewijs, ook op basis van vermoedens, indien de in het vorige punt vermelde stellingen ontbreken;
 - d. **het is mogelijk om de schadevergoeding naar billijkheid vast te stellen**: dit betekent dat de rechter de voormalige docent ook een lager bedrag dan 500,00 EUR kan toekennen, en dit bedrag naar eigen goeddunken kan vaststellen.
15. **In essentie maakt het feit dat de Corte di cassazione naar de bovenstaande beginselen en voorwaarden heeft verwezen duidelijk dat het voor de verzoeker niet volstaat om louter aan te voeren dat hij het hem verschuldigde bedrag niet heeft ontvangen** voordat hij zijn hoedanigheid van docent verloor, in strijd met het Unierecht.
 16. Indien de Corte di cassazione het beginsel had willen formuleren dat een schadevergoeding ten belope van de niet betaalde bedragen automatisch wordt verstrekt, zou hij dat immers uitdrukkelijk hebben gedaan zonder te verwijzen naar de stelplicht, billijkheidsregelingen, de mogelijkheid van bewijsvermoedens: de verwijzing naar al die criteria kan maar één ding betekenen, namelijk een procedurele verzwaring (en een risico) voor de voormalige docent.
 17. Voorts moet erop worden gewezen dat het Italiaanse recht, in het algemeen, nergens bepaalt dat een geldelijke verbintenis onmogelijk kan worden en dus (met terugwerkende kracht) teniet kan gaan door het verlies van een subjectieve hoedanigheid (in casu die van docent), en wel om de voor de hand liggende reden dat geld niet vergaat (genus nunquam perit) en dat de loutere betaling van het betrokken bedrag bijgevolg niet irrelevant is (andere later ontstane feiten waardoor de verbintenis teniet kan gaan – verjaring, rechtsverwerking – worden hier niet in overweging genomen).
 18. **Het met terugwerkende kracht tenietgaan van de betalingsverplichting die reeds was ontstaan – op grond van het Unierecht, en die niet is**

- vervuld – wegens het verlies van een subjectieve hoedanigheid lijkt daarom een uniek interpretatief resultaat dat uitsluitend aan voormalige docenten is voorbehouden en uitsluitend betrekking heeft op de betrokken bonus: ook uit dit aspect blijkt in welke mate voormalige docenten met een overeenkomst voor bepaalde tijd lijken te worden gediscrimineerd/benadeeld.**
19. Voorts kan een onrechtmatige en verder discriminerende benadeling blijken uit het feit dat een geldelijke verplichting (om 500,00 EUR per jaar betalen) wordt omgezet in een bewust onduidelijk gedefinieerde vergoedingsverplichting, door aleatoire en procedurele hindernissen in te voeren die er in sommige recente zaken zelfs toe hebben geleid dat de feitenrechter het verzoek van de voormalige docent heeft afgewezen omdat niet was voldaan aan de stelplicht en de geleden schade niet was aangetoond (waarbij niet volstond dat de voormalige docent zich erover had beklaagd dat hij het bedrag niet had ontvangen waarop hij volgens het Unierecht op basis van de docentenkaart wel recht had op grond van het beginsel van non-discriminatie tussen overeenkomsten voor bepaalde tijd en overeenkomsten voor onbepaalde tijd).
20. **Ook in de onderhavige zaak zou de vordering moeten worden afgewezen indien het rechtsbeginsel van de Corte di cassazione werd gevolgd, omdat over specifieke schade geen andere stellingen zijn aangevoerd dan het loutere verlies van het financiële voordeel van 500,00 EUR per jaar, en omdat die schade niet is aangetoond.**
21. Zoals gezegd lijkt deze laatste conclusie evenwel allereerst in strijd met het discriminatieverbod van clause 4 (en wel omdat het bovengenoemde verschillen en benadelingen niet van toepassing zijn op docenten in vaste dienst).
22. Die onwenselijke conclusie zou er ook toe leiden dat ook de nuttige werking van het Unierecht (en in het bijzonder van de beschikking van het Hof van 18 mei 2021 waarin clause 4 is uitgelegd) werd aangetast, en zou het in artikel 47 van het Handvest bedoelde recht op een doeltreffende voorziening in rechte beperken („Wanneer een lidstaat een regeling vaststelt tot precisering en concrete invulling van de arbeidsvoorwaarden waarop met name clause 4 van de raamovereenkomst van toepassing is, brengt deze lidstaat het Unierecht ten uitvoer in de zin van artikel 51, lid 1, van het Handvest, zodat hij met name de eerbiediging van het in artikel 47 van het Handvest verankerde recht op een doeltreffende voorziening in rechte moet waarborgen [zie naar analogie arrest van 6 oktober 2020, *État luxembourgeois (Rechtsbescherming tegen een verzoek om inlichtingen in belastingzaken)*, C-245/19 en C-246/19, EU:C:2020:795, punten 45 en 46 en aldaar aangehaalde rechtspraak]”: arrest van het Hof van 20 februari 2024, X, C-715/20.)

23. **Het recht op een doeltreffende voorziening in rechte is met name ernstig aangetast:**

- a. doordat een eerdere geldelijke en opeisbare verplichting is omgezet in een recht op schadevergoeding omdat de betrekking met het MIM op een later tijdstip is beëindigd (in strijd met de vaste nationale beginselen die voor alle andere schuldeisers gelden);
 - b. doordat aan de toewijzing van het verzoek een voorwaarde is verbonden die niet op het tijdstip van de onrechtmatigheid of van de gerechtelijke vordering moet zijn vervuld, maar op het tijdstip van de beslissing, en die, indien zij niet langer is vervuld (ook tijdens het geding), ertoe leidt dat een reeds in het vermogen van de docent opgenomen recht met terugwerkende kracht teniet gaat (vervalt);
 - c. doordat vanuit procedureel oogpunt verplichtingen met betrekking tot de vordering (een specifieke schadevordering is vereist), het aanvoeren van stellingen en het bewijs van de schade zijn ingevoerd die in strijd lijken met het eenvoudige feit dat waarin de onrechtmatigheid bestaat: de niet-betaling – in strijd met het Unierecht – van een geldbedrag dat kon worden gebruikt voor de aankoop van een breed scala aan consumptiegoederen of diensten (boeken, kaartjes voor de bioscoop, het theater, cursussen, maar ook hardware zoals pc's en software): met betrekking tot die niet-betaling lijkt het niet relevant om een nadere specificatie van de schade te verlangen, aangezien met betrekking tot de geldbedragen (zelfs als deze voor consumptie worden gebruikt) het feit dat de betrokkene daar niet over beschikt als zodanig reeds schade vormt.
24. **Maar als volgens de algemene regels een vertraagde betaling van geldbedragen en (zoals gezien) ook van bedragen met betrekking tot de docentenbonus als zodanig automatisch schade oplevert (waarbij bijgevolg rente en inflatiecorrectie verschuldigd zijn: Corte di cassazione nr. 29961/2023, blz. 42), waarom kan de niet-betaling tout court dan niet automatisch schade opleveren (aan de zaak inherente schade), zonder dat daarnaast een stelplicht, toelichtingen, aanvullingen, bewijs nodig zijn?**

25. Indien werd benadrukt dat de goederen en diensten die met de docentenkaart kunnen worden gekocht een „opleidingsdoeleinden” hebben zou dat tot geen andere conclusie kunnen leiden: het gaat om massaconsumptiegoederen die, zoals gezegd, geen educatief karakter in de strikte zin van het woord hebben, maar alleen een educatief potentieel (niet alle boeken zijn hetzelfde, niet alle films zijn hetzelfde: er bestaan geen lijsten met educatieve content, net zoals er geen „index” van verboden boeken bestaat; met de kaart kan elk product van het toegestane type worden gekocht, waarbij de educatieve bedoeling van de gebruiker irrelevant is). Omgekeerd gaan niet alleen docenten naar de

bioscoop, en kopen niet alleen docenten computers (die docenten, wanneer ze die kopen, voor elk individueel, ook niet-educatief doel kunnen gebruiken); de hardware kan bovendien een aanzienlijke intrinsieke economische waarde hebben, en daarom is het moeilijk in te zien waarom het voordeel van de docentenkaart met terugwerkende kracht zou moeten worden uitgesloten omdat de werknemer later (wanneer het tegoed opeisbaar is) het onderwijssysteem heeft verlaten: **een computer van 500 EUR blijft een computer van 500 EUR, ongeacht of de gebruiker een docent is.**

26. Mocht het platform met toegangscode, dat is voorbehouden aan werknemers van het MIM, het probleem zijn, dan zou dit kunnen worden opgelost door vast te stellen dat ook voormalige docenten daartoe toegang hebben om de docentenbonus te kunnen gebruiken alsof ze nog steeds docent waren (wat inderdaad het geval is bij de personen die op de ranglijsten staan maar geen aanstelling voor bepaalde tijd hebben en die volgens de Corte di cassazione hoe dan ook recht hebben op de betrokken bonus), dan wel door het MIM de mogelijkheid bieden om de geldelijke verplichting in geld uit te betalen met een wettig betaalmiddel en niet in waardebonnen. Er zijn dus geen praktische belemmeringen om het geldelijke karakter van de verplichting ook nadat de docent het onderwijssysteem heeft verlaten te handhaven, en evenmin om te voorzien in een automatische vergoeding voor het bedrag van de niet-verrichte prestaties.
27. In het licht van het voorgaande blijkt ten eerste dat het Italiaanse stelsel als geheel (wetgeving + rechtspraak) belangrijke materiële en procedurele beperkingen heeft ingevoerd voor voormalige docenten die uitbetaling van de docentenkaart verzoeken voor het verleden (waaronder dat zij het recht daarop verliezen met terugwerkende kracht), en lijkt er ten tweede geen enkele (logische, juridische, praktische, doelgerichte) rechtvaardiging te zijn voor dergelijke formalistische beperkingen, die juist indruisen tegen de algemene nationale regels inzake verplichtingen en procedures – wat duidelijk nog een discriminerend aspect is.
28. In essentie lijkt het in strijd met clausule 4 en met de uitlegging die het Hof in 2021 daaraan heeft gegeven met betrekking tot de docentenkaart voor docenten met een overeenkomst voor bepaalde tijd, om te oordelen dat verzoekster, die van 2020 tot en met 2024 in totaal 2 000,00 EUR had moeten ontvangen om te besteden aan de in de regeling genoemde producten en diensten, dit bedrag met terugwerkende kracht moet worden ontnomen louter omdat zij thans geen deel meer uitmaakt van het onderwijssysteem, en omdat zij in de onderhavige zaak enkel heeft aangegeven dat haar financiële schade eenvoudigweg bestaat in het voor de hand liggende feit dat zij het betrokken bedrag nooit heeft ontvangen.

DICTUM

Krachtens artikel 19, lid 3, VEU en artikel 267 VWEU wordt het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag: „*Moet clause 4 van de raamovereenkomst die is opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG aldus worden uitgelegd (ook met het oog op de nuttige werking van het Unierecht en de waarborging van [het recht op] een doeltreffende voorziening in rechte in de zin van artikel 47 van het Handvest) dat zij zich verzet tegen de beperkingen die in de motivering van de onderhavige beslissing zijn beschreven en in de nationale rechtspraak zijn ingevoerd voor de toekenning van de docentenkaart voor het geval dat de verzoeker niet langer deel uitmaakt van het onderwijssysteem? Is het derhalve ook voor voormalige docenten (personen die niet langer deel uitmaken van het onderwijssysteem) noodzakelijk en toereikend om, teneinde betaling te verkrijgen van de bedragen waarop zij tijdens hun arbeidsverhouding recht zouden hebben gehad op grond van de docentenkaart (500 EUR per jaar), bij de rechter een vordering in te stellen tot betaling van deze bedragen op de voor de docentenkaart bepaalde wijze, dan wel rechtstreeks in gereed geld als wettig betaalmiddel, zonder verdere verplichtingen met betrekking tot vorderingen, stellingen of bewijs?*”

[OMISSIS]

Ravenna, 8 oktober 2024

[OMISSIS]